

ივერია

თვე	ბან.	კ.	თვე	ბან.	კ.
12	10	6	6	6	—
11	9 50	5	5	5	50
10	8 75	4	4	4	75
9	8	3	3	3	50
8	7 25	2	2	2	75
7	6 50	1	1	1	50

ცალკე ნომერი ერთი შაბრი.

ბაზმის დასაბარებლად
უბნ მიწათმოქმედების რედაქციის და წერეთლის
გამყარ. საზოგადოების კანცელარიაში.
ფასი განცხადებისა:
ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველი გვერდი —
16 კაპ. მეორეზე — 8 კაპ.

„ივერია“ ტელეფონი № 227.

„ივერია“ ტელეფონი № 227

ივერია

გამთავ 1896 წელსაც
ივანე პარპრაძით, როგორც წინადა.

გამეთის დაბარება შეიძლება შემდეგის ადრესით:

ტფილისი,
„ივერია“ რედაქციაში

ნიკოლოზის ქუჩა, 21.

ქართულეთა შორის წინადათვის გამყარ. საზოგადოების* კანცელარიაში,
სასახლის ქუჩა, ბანის კარვალა.
საფოსტო ადრესი:

ТИФЛИСЪ. Редакція „ИВЕРІА“.

ნიკოლოზ დიმიტრის ძე და ანნა და ნინა დიმიტრის
ახალნი მგარაბაძენი გულითაღის მწუხარებით აუწყებენ ნათესავთა და ნაცნობთ გარდაცვალებასა მამისა თვისისა მღვდლის **დიმიტრი მგარაბაძისა** და სთხოვენ მობრძანდნენ მიცვალებულის დასაფლავებად დასასწრებლად ოთხშაბათს, 18 ოქტომბერს, სოფ. აგვალაში.

(1—1955—1)

ქართლ. კახეთის სინოდალურ კანტორის თარგმანი **მსინოქოსის ძე ტაბატაძის** გულითაღის მწუხარებით აუწყებენ ნათესავთა და ნაცნობთ გარდაცვალებასა მამისა თვისისა მღვდლის **დიმიტრი მგარაბაძისა** და სთხოვენ მობრძანდნენ მიცვალებულის დასაფლავებად დასასწრებლად ოთხშაბათს, 18 ოქტომბერს, სოფ. აგვალაში.

(1—1956—1)

პეტერბურგიდან ჩამოსული
იური სტი
სწერს თხოვნებს მათის უდიდებულესობის სახელმძაფრად და ავ.

ფალეტონი

სამასტანან შორი და მისი ახალი თხზულება „მოსვლილი მშუხარება“.

(La douleur universelle).

შეიძლება მკითხველმა უნებლიედ იფიქროს: „რა დროს მოვიდოდა მწუხარებაზედ წერა, როდესაც ჩვენი პირადი, კერძო მწუხარების წამალი ვერ მოგვიმენიანო? მაგრამ ხანდის ხან ადვილადვე საჭიროება კაცმა საზოგადოდ გაიგოს მწუხარების არსებობის მიზეზი ყოველგან, რომ შემდეგ თავისი ადვილად ახსნას და გამოიკვლიოს. იმას ხომ დამტკიცება არ უნდა, რომ ჩვენც ერთი წევრი ვართნი ვართ მოსვლილი ორგანიზმის ცხოვრების და მამსახურად რაც საერთოდ საზიანოდ, ან სსარგებლოდ არის ცნობილი, ის ჩვენთვისაც იმავე სახითაა იქნება; ამიტომ ყოველთვის უნდა ვადვილოთ თვალყურით იმას, თუ რაზედ ფიქრობს და რაზედ ზრუნავს გლანდული განათლებული საზოგადოება, რომ რამე ახალი აზრი და ახალი ძალა შევიძინოთ. რაკი ვერ მათ საქმეში არ ვერვით, შევიძინოთ შორიდან უფრო გულგრილოდ და ყურადღებით დაეკვირ-

რთვე ყოველგვარ სადავო, სააპელაციო, საეკსპიციო და სხვ. თხოვნებს, — კისრულად სისხლის სამართლისა, სამოქალაქო და სხვა საქმეების წარმოებას სენატში, სინოდში და საზო-

ღეთ შორეულს ბრძოლას, ხმაურობას, გვიხსნა და კრიტიკის თვლით შევხედოთ და ჩვენი მსჯეაბი დავსვდეთ.

როდესაც ცხლანდელ ევროპის სხვა-და-სხვა პოლიტიკური დასების მდგომარეობას დაეკვირდებით, როგორც ამას წინად „ივერია“ ერთს მოწინავე წერილში სამართლიანად წარმოითქვა, უსათუოდ შეამჩნევთ ევროპის მოქმედების მწყურვალე საზოგადოების არ აკმაყოფილებს შუათანა დასების ზომიერი საშუალებანი და ისევ უკიდურესს პარტიებს აძლევს უპირატესობას. ეს აზრი ნამდვილად გამობრუნება იმ სინაპტაში, რომელსაც საფრანგეთის უბრალო ხალხი გრძობს სებასტიანე ფორის, ამ ერთ უკიდურესის აზრების წარმოადგენელის მიმართ. გარდა იმისა, რომ როდესაც აქაურს საზიანო კონფერენციას, გვრდელ წოდებულს „Contradictoire“-ს დღესწრებით, მაშინვე იმ აზრს გამოიტანთ, რომ საზოგადოების თითქმის მოწყვენილად, მოსტულებოდეს სოციალისტების ვითომდა პოლიტიკური საშუალებანიდან და სხვის, ახალს უბრალოდ საშუალებას ეძებდეს და იმ საზოგადოების მოთხოვნილებას აკმაყოფილებს ამ ყაზად გამოჩენილი ორატორი სებასტიანე ფორი, ეს

გალოდ პეტერბურგის ყველა უმაღლეს სასამართლო და სხვ. დაწესებულებებში. აგირავეს მამულებსა და სახლს ბანკში, მსურველთა აძლევს წერილობითს რჩევას. ნახვის მსურველთა მიღება შეიძლება საღამოს 5-დან 7 საათამდე. არსენალის ქუჩა, სახლი № 21 (მელიქოვისა), ოლქის სასამართლოს პირდაპირ, სადგომი ბ-ნის გულმი-ლევკოვიჩისა.

ქართული თეატრი

ოთხშაბათს, 18 ოქტომბერს, 1895 წ. *ქართულ დრამატულ საზოგადოების* დასასვენება

წარმოდგენილი იქნება

ქ ნ ავილიშვილისა, ბ ნ ვ. აბაშიძისა, კ. ყიფიანისა და ვ. ალექსი-მესხიშვილის მიწაწერილობით

სოფრის მუხლი

დღ. 4 მოქმ. თარგ. კ. ნასიძისა.

დასტრინალე ჯარა

ვლ. 1 მოქმ. თხზ. ა. ცვახლისა.

მოწაწერილობის ტებულობენ: ავილიშვილისა, ჩერქეზიშვილისა, ჩხეიძისა, ბერიგანიძისა, პ. ყიფიანისა და სხვ. ბ-ნის აბაშიძე, ყიფიანი, ვ. ალექსი-მესხიშვილი, გუნია, სვიმონიძე, გელგეიშვილი, კანდელიანი, აბაშიძე და სხვ.

დაგვალბას ფასი ჩვეულებრივად. მოწაწერილობისთვის ადგილეთი ლოყების უფინ 6 წ კაპ.

დასაწყისი სწორედ 8 საათზედ. მზადდება წარმოსადგენად: *ოტტე-

ორატორი, თუქა დღეს ყველასაგან დაწინებულთა, საშუაზრისა და სახიანო მიმართულებების, გვრდელ წოდებულს, „ანარჩინის“ მოთავედ ითვლება, მაგრამ არ უნდა დავივიწყოთ ის გარემოება, რომ ამ ორატორის არაერთი საერთო, მკერდოვანი კავშირიც არა აქვს სხვა-და-სხვა ექსტრემულ, კუთხულ შეტედარ ფანტიკაციებთან.“) ეს უფრო დამკდა-

საყოველ-ქვეყნო და საზოგადოა ისა, რომ ზოგიერთი პირები, ვითომდა საქმიანობაზედ, ვერ გაიგებენ რაშია საქმე, ვერ დაუკვირდებიან რამდენ რთულია ამ მიმართულების დედა-აზრს, ისე უხედა „აფურთხებდებიან“ და ამით თვით იმ იდეას, რომელიც თავისთავად არავითარ საშუაზრის, სარჩაბის არ შეიცავს, საშუადადობს სახელს უტყერ საზოგადოების რწმენას, პატრუს უარგვედ. არას დროს არ დაშაფუტებს ის სიტყვები, რომლებიც ერთს ერთს საზოგადოებრივ პრინციპსა მონა წარმოსთავა, ნამუხარის გულთი მიხდა ნანდისან რომელიმე საზოგადოებისაგან დაწინებულ აზრს გამოეხატოდა, რომელიმე შეუფლებლად დავიკვა, ჩემი ფიქრები მთა შესახვე საკვებოდ გამოეცხადებო, მაგრამ ისეთი „თანაზრებები“, „თანაშრომობები“ განაზრდებიან, რომლებიც ჩემს ნათესავს დაამარხებენ და მეც გამსწრაფიან. მართლაც, რომ დაეკვირდეთ სებასტიანე ფორის თხოვლებს, არსად ერთი სიტყვა არა იქნება ნათესავთა პრინციპის წინააღმდეგობა; ამას, თუ მოეხერხებო, თვით მისი ახალის თხოვლებიდანაც დიფინაბათ. რომ

ლო* ღრ. ნ მოქ. ვ. შექსპირისა, თარგ. თ. ივ. მანაბლისა.
რეჟისორი ვლ. ალექსი-მესხიშვილი.

შაბათს, 21 ოქტომბერს, საღამო-ზედ ტფილისის ოლქის სასამართლოს სადგომში დანიშნულია ქაბაძე პაპასიანი იურიდიულ საზოგადო-ებისა.

განსახილველად დანიშნულია შემდეგი:

1. ადმინისტრატული საგნები.
2. მოხსენება კაცასიის იურიდიულ საზოგადოების გამმეჯველ კომისიისა. (3—უ—2).

ოსები ივანეს პე რატილი

სთხოვს ყველა მსურველთა ახლავ შეატყობინონ მას მომდებრად დასწი შესლის სურვილი; რებეტციები ამ კვირაში დაიწყება.

ადრესი: ვორანკოვის ქუჩა, № 5. (5—უ—2).

21 ოქტომბერს გამართული იქნება ბათუმში მემკვიდრე ცესარევისის საქალაქო მულჯარზედ ლატარია ალევრი „მართლმად შორის შპა მითხის ზამავამელამდის საზოგადოების ბათუმის სტოლის სასარგებლოდ.

ამ სკოლის საშრუნველო გამგეობა დიდად იმედოვნებს, რომ ყველა შეუწოდებს მას, რითაც-კი შეეძლება.

შეუწოდებებს მიიღებენ: ცნებანი ნ. გ. შარვაშიძისა და ქ-ნისა: ნ.

რი კუქისა, ნამდვილი დარბაისელი მოაზრება, მეცნიერულ ნიადაგზედ დამდებრი მწერალია, რომელსაც ასეთი სასტიკი კრიტიკოსი, როგორიც ჰენრი როშფორი, თვის „L'intransigent“-ში სამართლიანად თანამედროე ფილოსოფოსს უწოდებს და ასეთი ცნობილი მწერალი, როგორც ემილ გოტიე, თავის მოწინავე წერილში, რომელიც ზენ უძღვის სულსატანე ფორის წემოსსენებების თხოვლებს, დიდის პატივის ცემით და დღაცუბით იხსენიებს. შესამჩნევია ის არის კიდევ, რომ ეს სებასტიანე

არავითარი საზიანო, სასაშრონო არ არის სებასტიანე ფორის თვითია, იმით მტკიცდება, რომ თვით ის ნაწილი მისის თხოვლებს, სადაც ვითომდა საშუალებას, ახალს გვეგას იძლევა, არის მხოლოდ მტკარია იტენება, ხომარ, აუსრულებლად მოგვინდა საუკუნოებრივი, რომელიც დიდი ხანია, რაც ტრუმს მართა დასწერა თვისი „რუტობა“; მაგრამ იმით სარგებლობის მტერი კაცობრიობისათვის არავითარი უდი შედგირ არ მოეცანა. მე მინდა აქ ეკიდობ მხოლოდ შეგვი იმ მხარეს სებასტიანე ფორის თხოვლებისა, სადაც ავტორი მარტო საფრანგეთისა და საზოგადოდ დასავლეთ ევროპის სოციალურ მდგომარეობის სურათს ხატავს. ამას გარდა, როგორც მკითხველი შეგვი შენიშნებლად დინაზებს, სებასტიანე ფორის აზრები თითქმის არაფერს ახლს არ შეიცავს ის იგივე „უმინერტობა“ თვითრია, რომელიც დიდი ხანია, ძველ დროიდან, არსებობს.

ა. ღუმბაძისა, მ. კ. მხვიდისა, ნ. დ. მერტინიშვილისა და თ. ი. საბაგვისა. (3—3).

გბილის ექიმი

ს. ი. მრგალი

სოლოლაკზედ, საკუთ. სახლგზში № 14—16

ზადმყოფებს მიიღებს:
ღლით 10-დან 2 საათამდე,
საღამოთ 4-დან 6 საათამდე.
კვირა-შაბე დღეებში
ღლით 10 საათიდან ნაშუადღეის 2 საათამდე. (166—1891—13)

ახალი ამბავი

* კვირას დამატებულ საზოგადოების დასა წარმოადგინა პირველად ახალი პიესა ფრ. კოპსეტი კომპლექტი* რომ მკაცრი მსჯელობა არ მოგვივიდეს როგორც პიესის, აგრეთვე არტიკლთა თამაშობის შესახებ—ვაშუაბინეთ ანგარიში ამ წარმოდგენის გადავადეთ იმ დრომდე, სანამ თვით ღრამას წუგეითხა ვაძეთ.

* გუშინ მოხდა არჩევნები ქალაქის გამგეობის წევრებისა. ამირჩეულ იქნენ ისე ძველები: თავ. პ-მ. არლუთინსკი (45 თვითი და შვი) და ა. ა. იანენკო (35 თვითი და 32 შვი).

* გუშინ, 15 დღინობისთვის, აგვალაში, რკინის გზის სადგურზედ,

ფორი არ ეკუთვნის იმ ორატორებს, რომლებიც თავისი გარეგანი აქტიუბით, ექსტრიულიცებით და იტყუებენ საზოგადოების კონფერენციებზედ; პირ-ერთი სებასტიანე ფორის სტრუდადაც არ სტილიდის სახელი მოაბოოს, მხოლოდ თუ სახლი აღტაცებულია მისის სიტყვებით, ეს უნდა მიეწეროს ერთის მხრით იმ ღრამა, ნამდვილ წრფელს გრძობას, რომლითაც სებასტიანე ფორი ეტება თავის საზიანო სებასტიანე და მეორეს მხრით თვით იმ საგნის საიხარებ და ინტერესს; რომელსე-დაც ორატორი ღრამარაკობს.

ჩვენ შორიდან რომ ვეკვირდებოდ სხვა-და-სხვა დასების მიმართულებას, ძალა-უნებურად ხშირად შევხვდართ, უმართლო აზრს ვადგენთ. რაკი პირდაპირ არ შევიძინოთ მოვიძინეთ და განსაჯალოთ ჩვენვე ყოველმე დასის კარგი და ცუდი მხარეები, ძალა-უნებურად ჩვენ ვეშორი-ლებით სხვა-და-სხვა კერძო პირების სუბიექტიურ აზრს. ჩემის აზრით ყოველს შემთხვევაში სასარგებლოა კაც-მა ნამდვილი აზრი თავის-თავად შევადგინოთ ცხოვრების გარემოებათა შესახებ. ეხლანდელ დროში ძველბურად „Deus ex machina“-სავით არ გამოიხატება და არ იცუტება გავრცეობა. თუ, რამე ცუდილ-

მატარებელი ვადაუარა ერთ ყმაწვილ კაცს და ზედ მუხზედ გასწვრივაროგორც სუტებს, ტელისის ერთ-ერთი სტამბის ხსოთ-ამწყობი იყო თურმე ეს ყმაწვილი კაცი, გვირად ელბაქიძე.

* * * ერთ წელიწადზე მეტია, რაც ბან ჯ. ჯავახიშვილის სახელმძღვანელო წიგნი „კრებული ართიმეტკის ამოცანებისა“ აღარ მოიპოვებია გასასყიდად. ეს იყო მიზეზი, რომ ტფილისის ქართული წიგნების მალაზიბი გერ აქამყაფილებდნენ ტფილისის ქარბუშ სხვა-დასხვა დაბეგს და ქალაქებში მოგაჭირებთ მოთხოვნილებას. ეხლა შეგვიძლია ვთქვათ წიგნების მოვაჭრეთ, რომ ზემოხსენებული სახელმძღვანელო იპველებს ამ ვადად. მ. შარაძის სტამბაში წერაკიბი გვიგაყვარებულენ საზოგადოების მიერ და ამ თვის ბოლოში დაურვილებათ გასასყიდად ყველა ქართლის წიგნების მალაზიბს.

* * * მოგვიყვანა ქართული წიგნები შენდების სათათუბო, „საუბრაო ნიმუშის ბ. ნ. ნიკოლაძის ლიტერატურული ნაწარმოებისა, ქართველი მკითხველისა“.

* * * სოფ. არდლი (კავკასის მხარა): არდლის აღქმანდარეს ოსეთის სა-კლასიანი სასულიერო სასწავლებელი უმღლდის მთავრობის განკარგულებით ვადაქეთებულ იქნა ექსკლასიან სემინარიით ამ სახელით: „არდლის აღქმანდარეს სასიონიერო სემინარია“.

* * * სოფ. ნუმილაბა, (კავკასის მხარა): წარსულ ენქენისთვის პირველ რიგებში ერთი სამწუხარო გეგმა მოხდა: ხუმელაგაში მცხოვრების, მისიარ დალაუროვის ვასათხვარება ქალბა დამმართი თავი მოკლა. როგორც ამბობენ, თავის მოკლ

ლის მიზეზი ყოფილა გაცრეხებული იმელი ვასთიბებისა.

* * * ბარის ისები: აქეთ ვახურბული საინდის კაცა არის. წილბარის ოსებში ტარა სიმინდის მოსავალია, მაგრამ ფსი ძლიერ მცირე აქეს. ფუთ-ნახევარი სიმინდი ხელა შეუარდ ფასის. სხვა-დასხვა მალაზიბის იკავება არის, მაგალითები: ქერი ფუთი ექვსი შაურია, ხორბალი 60—65 კ. კართოფლი ფუთ-ნახევარი 15—18 კაბ; კომბოსტო იკავი.

შეძღვრის ბასწორება. 222
ნომერი. დ. მახანელის მოთხოვრებას შევხდებით აწარება: დასასრული, უნდა იყოს: დასასრული მე-V თავისა.

ქ რ ა მ ს კ რ დ ე მ ი ბ ი ა.

უწმიდესმა სინოდმა უმაღლესად დამტკიცებულ უქაზი ვამოსაც, რომ ყოველს მარაში ვიხსნის ორ-ორ-კლასიანი სასწავლებელი ხაზინის საშუალებით; უქაზში მოხსენებულია: დაფუძნება ამგვარის სკოლებისა უნდა მოხდეს იმისთანა სოფლებში, რომლებიც დაშორებულნი არიან დაბა-ქალაქებს, არა აქეთ სამინისტროს სკოლა და განაპირ კუთხებებთ ითვლებიანო.

ზემო გურია იმერეთს საზღვრავს, როგორც დაშორებული ადგილები, არც ერთსა და არც მეორე მხარეზედ არა აქეთ ვეროვანად მოწყობილი სასწავლებელი გურიის ამნაირი მივარდნალი სოფლები, როგორც უქაზშია მოხსენებული, არის სამი საზოგადოება: ზემოხეთისა, ნანეთ-შვილის-სოფლისა და სურეთისა; ამ საზოგადოებებს ავრავს კიდევ ორი საზოგადოება: ფარცხმა და ერყეთი. ზემორე მოხსენებულის სოფლების

ების შინაარსი.
ამ უკიდურესი დასის წარმომაღდენენ ახალი თითქმის არაფერი არ უთქვამს; ის იმასვე იმობრებს, რასაც ამბობენ თითქმის ყველა ფილოსოფოსები პლატონისა და არისტოტელისა დაწყებული სპენსერამდე. მესამინევი და საუბრადებო ამ შემთხვევაში მხოლოდ ის არის, რომ საწინევი ვანთეტილება, ბრძოლა და უთანხმოება არსებობს ელბანდელ ევროპულ მოწინავე ლიბერალურ დასთა ბანაკებში. დღემდის, როგორც ვიცით, დიდი რწმენა და პატივი ჰქონდათ მოიპოვებული თვით ნამდვილის სოციალიზმის მიმდევრებს. მათი პროგრამა და მათი პუნანევი სოციალური წესწერა ბილინის შესახებ დღესაც საუკეთესოდ და სასურველად ითვლება, მაგრამ დღეს, როგორც ზეით ვთქვით, უმრავლესობას, ხალხს არ აქამყოფილებს ეს ერთ დროს იდეალური პლანები და სხვის, ახალს, კიდევ უფ-

*) მარქ სტირნერი (Marx Stirner) იყო ერთი გერმანელი, დღემდის ცოტად ცნობილი ფილოსოფოსი, რომელმაც 1845 დასწერა შესამწიფი თხზულება „შემდგის სათაურით: „L'unique et sa proprieté“, მაგრამ, როგორც ყოველი ჩვეულებრივად დადამტკიცებული თხზულება, თავის დროზედ არ იყო ღირსეულად დაფასებული, მაგრამ დღეს, როგორც ამბობენ, მომეტებული ინტელისთი კითხულებენ; ამ ვადად გამოვიდა ფრანგულ ენაზედ გადმართარმნილი.

შუა ადგილით ითვლება საჯაროხი (ნანეთ-შვილის სოფლი), სადაც იმარებმა ბაზრბადა ყოველ წლითათ თ. ვ. ერისთვის მამულში. ამ ვაჭრობიდან ყოველ წლივ იხანება მამავალ სასწავლებლისთვის ას მანეთ-თავის, რომელიც სამუდამო წყაროთ ითვლება; ამგვარად დღესვე არის შენახული რვაასი მანეთი და საზოგადოება კიდევაც კისრულბის შენობის აგებას სკოლისთვის ზღა-რისამებრ; აგრეთვე თ. ერისთავი და სოფელიც უთბობს სასწავლებლის ბაისი და საკლასო შენობისთვის საკმაო მიწას; აქვე არის კიდევ ომდენივე დესტინა სახელმწიფო მიწაც. ჩვენი ნამდვილი შეტეტეთ, რომ ადგილების არჩევის შესახებ რამდენჯერმე კიდევაც ყოფილა ხსენება გურამ-საგურლოს ენარქიის სამასწავლებლო ჩრევისა, მაგრამ ჯერ არა დაუბოლოებიათ-რა. ლაბარევი ჰქონიით ასეთი ადგილების არჩევაზედ, როგორც არიან მაგ. ჩიხატავი და ხილისთავი, სადაც შესანიშნავი ბაზრბადა ვიანართული, მშენებური ორ-კლასიანი სამინისტრო და საიდევლო სკოლებიც არსებობს დიდი ხანია და ორივე დაბეზრბიბილოთეკაც აქეთ ვამართული. ამ ამბავს ეხლა ტკიპილობენ, არა მარტო სხენებულ სოფლებში მკვიდრნი, არამედ ის პირნიც, რომელნიც ვაღდებულნი იყვენენ დასწვრბოდნენ სხილბის და ამით-კი არც შეუტყვიათ და არც დასწვრბინენ; რომ თვითანი არი უმარბოთეკეთ იქ, როგორც აღგილისა და მდებარბობის მცოდნეთ. მართლა რომ ამგვარს ადგილებზე დაარსდეს ეს ორ-კლასიანი სკოლებიც; ახა ეს რა გვევანება? მართებლობის გარდაწყვეტილება ამ შემთხვევაში ხომ სრულიად დარღვეული იქნება?

ეს სამი განაპირი საზოგადოება ვეროვანსა და საშვილო შვილო პა-

რო უკიდურესს, კიდევ უფრო ხიმერულს საშუალებათ ეპოტინება და თხოვლობი.
ჩვენ დროში, ამბობს მარქ სტირნერი, სამეფარი დოქტრინა ქადაგებს თავისუფლებასა: პოლიტიკური ლიბერალიზმი (Le liberalisme politique), სოციალიზმი და ლუმინარბიზმი (l'humanitarisme).

პირველი სწუნბის აწყუა (თანამედროვე) წესწერბილებს, ამავდებამ იმ მდებარბობას, რომ უმეცრობბას ეკუთვნის ყოველივე ქინება განმავლობა და უმრავლესობას-კი არავითარი როლი არა აქვს ამ ცხოვრებაში; ვიგირჩევს შემოვიღოთ თავისუფალი კონკურენცია, როგორც ეკონომიკური ნიადაგზედ ისე პოლიტიკაში (არჩევენა), ყოველმა კაცმა უნდა მოსძებნოს თავისი შესავფირბი ადგილი და უფლები თავისის ნეჭისა და ღონის შესავფარბი. მაგრამ, ამბობს იგივე მარქ სტირნერი, რად მინდ თქვენთ თავისუფალი კონკურენცია, თუ მე არ მექნება იარბი, საშუალები ვაგივე ბრბობის ველ-ზელთ თუ მე ის იარბი, შიშვლო ტიტელობი, „უმიშტო-უგროშო“, მხოლოდ კალიერი ხელებით სათობენილად მომზადებულთ ვარო, რანა-ბილად უნდა ვაგუწყო კონკურენცია ჩემს წინააღმდეგ გამოლაშქრებულს, დამზადებულს ყოველგვარის თანამედროვე მლიდრულის სამუშაო იარბლებითაო, თუ მრავალ მუშა ხელე-

სუბს მოსთხოვს მათ, ვინც ამ საქმეს დალბარბათავს და ვადაუკულომართბს, მაგრამ არც საზოგადოება დასმობენ, რომ ამხელდ არ აცნობოს უმაღლესს მთავრობას, რადგან სამარბოლიანობა მოითხოვს იქ იქნას განსნილი სკოლა.

ბლბლიზნი მღ, სოლიბისტრო ხუნდაძე, ქუთაისი, 15 ოქტ.

მითუზის შუამი-ჭის მადნაბი, როგორც სიმღილრა

მეორე ხანა დგება ევროპელების ვაქცივის შემდგ. ევროპელების ვაქცივის ჩვენებური წარბომებლების გამარბალები მოწყვა. ეს ახალი მწარბოებლების გუნდი თითქმის სრულიად უქონელი შეუდგა საქმის წარბოების მადნებში. მომეტებულ ნაწილად იჯაროთ ღებულობდა ადგილს, აქიბამ გამოქირბიდა მადნეული და იქვე მკიდევლებზე ასაღდნენ. ცოტას აკეთებდა, ცოტას ყალბად, ბევრს აკეთებდა—ბევრს, იქვე-კი, შორს არ მიდიოდა და თუ კრიზისი დაუდგებოდა, საქმეები არ გაეყვებოდა. სასქეს აჩერებდა დროებით. ამ გზით ვახავლდა მადნებში უბარბო წარბოება, მწარბოებელითა ჩრცხვი. ამით წასაგები ხაქმე არ ქინაოდა და არც იმდენად შედიოდნენ საქმეში.—ცოდნაიც არ იყო. აქედან ცოტ-ცოტათ იშლებდა მწარბომებელთა გუნდი და ზესტაფონამდე შავი-ჭის ჩამოტანას მუდადენ. პირველად ვამბედველებს სხეებში წყაბება და გამარბადა ზესტაფონში შავი-ჭის ჩამოტანა-ღონის ჩრცხვი. მწარბომებლების გამარბალების მიზეზი ცოტა არ იყოს უსინდილობა წარბოებაც იყო. ესენი მუშებს აკეთებენებენ დასახლებულ ზომზედ მტებს, წონაში ატყუებდნენ და სხვა. ამით ერთი სადენი 18—20 კუნბიკონი ვერსოვი იყო. ამით უთბა ოლილაჰმა უწყისს ამგვარბა მიზეზებმა მუშებბ ბზარბლეს და მწარბომებებს

სო? რად მინდა საერთო შეღავათი, თუ მეც ვერ ვისარბებლებ იმითიო? ნაწულო გგონიათ, რომ მე უფრო ნაწულებად ვიქნები „ყმა“ იმით, რომ მე თვითონ პირადად, თავისუფლად შეგებლება ავირბო ბატონიო?

ერთად-ერთი ვარბებლობა, რომელიც შეგებლება გამოვიტარო მაგისთანა მდგომარბობიბგანაო, იქნება ის, რომ მივიღო ჩემი კენჭი, მივაქინებო ჩემი სამუშაო ხელებიო.

სოციალიზმი ვითომ ასწორებს პირველის შეტდობას და მოუგონია თავისი ახალი საშუალებათ; იგი სცილილობს მოსპობს პოლიტიკაში მებანბში, ვაუჭქმოს კერბო მფლობელობა, რომელიც ჰმადებს უთანასწორო ვარბებობას; არიბის არ უნდა ჰქონდეს უფლები ქინებაზედ, გარდა იმისა, რასაც თავისის ხელებით მოიმუშავებს; მაგრამ ეს მუშაობა კონკურენციაზედ უფრო უარებს შედგეს მოტანას: მართალია, ასეთი სოციალური ცვლილება მოსპობს სიმღიდრეს, რადგანაც ყველას თანასწორად გვექნება ყოფი-ცხოვრებობა; მაგრამ ეს საზოგადოება, „უსულო ცხოველი“, მფლობელი მთელი სინდიკატისა, შეიძლება ვაგდეს უარესი ბანკონია; ყველაზედ უსტატკისა კანონის არის, რადგანაც ვადაამდებენ მუშობბასა: შეიძლება ათასწირი ნიქი მაქეს, მაგრამ ხელით მუშაობაკი ვებე არ მეტებებიაო; კარგი კიდევ თოლდევო მე XVI-ტე რომ ვყა-

მოგება მისცეს. ეს არის უმთავრესი მიზეზი მწარბომებლების გამარბალებიბა.

ამ ხანამ მოაწია რკინის გზის გაყვანამდე. რკინის გზის გაყვანის შედეგ-კი იწყება მესამე ხანა. შორბანდგან ქათურბამდ რკინის გზის გაყვანამდე ვადავილა შავი-ჭის ვაღატანა, რომლის უქონლობაც აღდენ ხან ხელს უშლიდა. ადგილიც შავი-ჭის ვაგებას, საზღვარგარე ფასის დაკება მოწყვა, რადგან საქონელი მეტი შექნა მიწოდებული ვინმე ქაბნებს ესპორბობელი. ფასის დაკებას კარბის გამოვიწია. კრიზისმა ჩვენი მწარბომებელ-მეგობრობების ცუდი მდგომარბობა. ასე, რომ ჩვენი ჩვენი—მდიდარი მადნების მუშობებით, ჩვენი შემაწუხებელი კრიზისი დაბადდეთ, რადგან სიუხვეს თავი ვეღარ მოუკარბათ. ამნარბად სმადღერ-ვაჭირება—სიღარბებთ ვადაუკეთებო. ერთსაც და მეორესაც ადამიანი ჰქვინს, მამ კარბის ჩვენი, მოქმედების შედეგი ყოფილა. თუკი ეს ასეა, ეს მოქმედება, რომელიც კრიზისში ვაგადებს, უნდა შევიცვალოთ, უნდა ვაგასწოროთ ეს დღი შეცვლით. ამას რომ ვამბობ, უნებურად ჩვენი საზოგადოების წევრები მაგონდება. მათი ერთმანეთში უთანხმოება თავისი-თავისთვის ანგარიშ-მოთუებლობა და უანგარიშობით თავისი დაღუბა.

აქ შემომიგებობიან, რა ვქნათ; აი პასუხი: მოვადნოთ ჩვენი საქონლის პატრონი ჩვენვე შევიქნეთ, კი მაგარამო, მიასუსებენ, „სიძულება სხვა საქმე სხვა, შუა უღვესი დღი საჭარბოა“, ამის უკუ საქველად გერბობებაში ჩაწუული პასუხი მაქეს. ვამბობ სიტყვა-ერთობა საქმეთ უნდა იქცეს, და ამით უნდა შევიცვალოთ პირების ნათეკობი. თუ სიტყვა საქმეთ არ იქცა, კარზე

ფილიყავი, ბოქლომების მეთებლიად მინც გამოვდგებოდიო, მაგრამ დანტე რომ მოსულოყო ჩვენთან, უნდა ვაგვედღებვა ჩვენი საზოგადოებაზე და ტარის რომ ყოფილიყო ჩვენ შორის, უსაბუოდ ციხეში უნდა ჩაგვეყვს, რადგანაც ის მხოლოდ ზარბოების მავალით უჩვენება ჩვენს საზოგადოებასაო.

ან და ვენობისცა რომ თავი და ვანებოთ, ავილოთ უბარბო ხელეონების ნიჭი: რამე ხელეონება, რომელიც მე მინდა ავირბო სამეკალინოლ, რომლითაც მინდა მუდამ ვართული ვიყო, მოხერხდება-კი ამ საზოგადოებაში შეუწყებლბადაო? — თანამედროვე ცხოვრებაში ცოტაოდნენ უსწორ-მასწორბობა მინც რომ არ დარბს, არ შეიძლებაო, ამბობს ჰუმანიტარბიზმი, რადგანაც თვით ელბანდელი დამიანი არ არის სრული უნაკლებული ქნებლობა; ის მხოლოდ მუდამ ისწრაფვის ერთის უმანლესისი დელისკენაო. რადგანაც ამ საზოგადოებაში ვადაამდებენ მარბო მერბის მისი ქინება და მან შეიძინოს, მაშინ ჩვეულებიბდგან ვადა, რადგანაც იმ დროს სიმოვანება და ვერბიერება იქნება საყოველილოო, გერბობს მაშინ ადგილი დარბენება, რადგანაც ყოველი კაცი კმა-

ისაულოვით ჩამომდგარი კრიზისი, იმით წახვეტიწამოხვეტიდას, რომელსაც სხვის დაუხმარებლად ამ ვაჭარბატონების ბრძოლა არ შეუძლია. ისინი დარჩნენ ბრძოლაში, რომლებიც ბრძოლას გაუმარჯობებენ და კრიზისს გადარჩებიან. ეს ცხატუ-უცხატოსია, ხელ-შეუხებელი კემპარტება ვაჭრობის ტოვის და ცვის სფეროში და სხვ.

მადნების მებატრონები და მწარ-მოებლები იმ უსაფუძვლო ფიქრით თავს ნუ შეიწუხებენ, ვითომ გარემოება თავის-თავად გამოკეთდება. შეიძლება კრიზისის გამო მადნებიც კი გამოიღვას და ამან ფისი ასწონეს, მაგრამ ნუ იფიქრებთ, რომ ეს ხანგრძლივი იქნეს. აწვეს და ცემაც უკან დასდევს. გარემოების გამოკეთების ოდენით, უმოქმედოთ, უკლოდინარობათ. ეს მესამე ხანა — კრიზისი მავიჭების მებატრონებს და მწარმოებლებს გადაჭრილ კიბავს აძლევს. შეგიძლიან ამე, კრიზისი ჩამომიციოლო და შენს საქონელს მოუტარო, თუ არაო. ეს კიბავიანაძალიდგია, ძალის გვატანს და უნდა გადაწყდეს. და უნდა გადაწყდეს ურეტკობის სასარგებლოდ. ამ კიბავის სასარგებლოდ გადაწყვეტა ამხანაგობის შედგენას შეუძლია, ამ ამხანაგობის ხელში გაშლილ საქონლის თავის მოყვას. სხვა გზით არსით ხსნა არ არის. კოო, მეტყვის მკითხველი: არ შედეგ ამხანაგობები და კრიზისი კი ვაჭარბატონთა კეთოთ, აი პასუხი.

იმას ნუ დავიწყებთ, რომ ვაჭრობაზედ, ვიწრო ინდივიდუალური საქმიანობა გვაქვს მსჯელობა. ეს საქმიანობა ინტერესების შიგლია; ამისთვის მოამქმედ პირიც თავის შვილდ-ისარ პოლიტიკას და ხერხს, საკუთარ ინტერესს ანდომებს, ბევრი მოიხიბუქოს, ბევრი ჩიჯიბოს. სხვა ანგარიში აღარაფერი იქნეს, უმოქმედო. ამას შეეყოფილა და ბედნიერი იქნებოდა; ჩვენ ვიგებთ მათი თავისუფლებას, მძვრ განწყობილებას და ურთიერთობას. ეხლა ის არის ჩვენი საქმიანობა, რომ დაუხმარებელი ყოველ დღე ამ სანქცია მდგომარეობას; ამიტომ სპირით მხოლოდ ვიწრომით კარგისთვის და ეკონომიკური გრძობის მიხედვით მორალური, ალტრუისტიული გრძობა, რომელიც კოტა-ოდე ნად ყოველ ადამიანშია, უნდა განვიფიქროთ და ვავარჯიშოთ; მაგრამ რად მინდა ლაპარაკი მომავალ, ჩემთვის წარმოუდგენელ მდგომარეობაზედ? — ა, სამართლიანად გოვდეს იგივე მარკს სტრატეგია; აქ ჩემზედ არის ლაპარაკი, მხოლოდ ჩემზედ და ჩემისთანაზედ; რას დასწავლევ მომავალ, სრულს მკვილობს, რომელიც აწ უნდა დაიბადოს და თუ დაიბადა, ის ამე არ ვიქნები და კიდევ უარესი ის არის, რომ არც შეიძლება დაიბადოს მაგისთანა ხშირად არსება, რადგანაც ეს მხოლოდ ჩვენი იდეალია და ეს ხომ ნამდვილია, რომ არის დროს იდეალი სრულს სასესობით არ განხორციელდება. მე-კი, რომელიც დღეს ვიტარებ და რომელსაც ხელს, დღის მადლით, ბოლო მომელება, რომელსაც არც გემოვნება, არც ნიჭი არა მქვს მომავალი იდეალური მკვილობისა და რომელიც სრულიადაც არა ვფიქრობ დავუხმარებ, ვახოლობა სამართალს, საშუალებას ბედნიერის

დღე ვიტყვი, რომ ის ამხანაგობები, რომლებიც სხვის კალთას ქვეშ შეეფარებიან, იმ მოსახერხებელი რომ იქნება თავის ვაჭრობაში, ეს შემთხვევითი სასაცილოა — სიბრძნეა. აი რისთვის: ეს ცხატო, ვინც ამით კალთას თავზე აფარებს, ამას მოითხოვდა მისი საკუთარი ინტერესები და არა მამა-შვილური გულ-შემატყობობა. ვთქვათ, კალთა გადაფარა და ამით გარეშე მხეცებისაგან დაიფარა, მაგრამ თითონ რაღა ნაკლები მხეცია, რომ სათითაოდ, ნელ-ნელა ვარისავეთ უტყვის და არბინანდ შეშეტივს? არა, სანამ მებატრონიანდ თავისი საქონლის ბატონობა არ დაუბრუნდება, თითონ არ განდებდა ბატონი საქონლისა, როგორც ჩვენში, ისე საზღვა-გარეთაც, მანამდე ის საქმიანობდა და სხვა სარგებლობს.

რუსეთის მხრებზე.

ოღვის გავრცელების სიტყვით, ოღვის სამისწოლო ოქოქის მზრუნველს, სოლსკის, შეუდგენია პროექტი, რომლითაც განზრახული ოღვისში საქალებო უნივერსიტეტის დაარსება. (დასარწული იქნება).

სავაჭრო და სამრეწველო განვითარების სიტყვით რუსეთში ამ ეტაბდ 32,916 ვერსი რუსის გზა, რომელიდან 21,715 ვერსი უკვე ხაზინას ეკუთვნის. ეხლახან კეთდება 12,830 ვერსი; ასე რომ სულ 45,750 ვერსი იქნება.

სავერბო გარდასახლის ახალს პროექტს სახელმწიფო საბუი ამ თვეში განიხილავს.

გარდაიკვლია რუსეთში კარვად ცნობილი საზოგადო მოღვაწე-ქალი სასკალო. განცხვენებულია მეტად ბევრ ცხოვრებისთვის; მიე მიდა ჩემზედ ინტერესი, ჩემ გაიჭრებას უშველოთ რამე, ამ ცხოვრებაზედ იფიქროთ და არა მომავალ, ხშირად მდგომარეობაზედ. ეს კაცობრიობის გამოთვსულებზედ დასები ერთი სცილობს მუშა-ქმად (des-livres salarie), გადაამქციოს, მეორედ ძალა-უნებურად მიჩნებს ხელში სა-მუშაოს და მესამეს-კი ოცნების სფეროში გადაყვება; თუ არც ერთი მათგანი არ ეამყოფილებს ჩვენს მუშაობას, დავაჩრდილი მხოლოდ ის, რომ დავანებოთ თავი იდეების ძებნას, ამას ამბობს დიდი ხანი ერთი დარბაისილი მწერალი, რომის თხზულებაც დღეს უფრო მომეტებულია ვატაცებთ და ინტერესით იკითხებოა, როგორც ა სწერს ერთი აქაური ტურნალში).

ამ დასებიდგან სებასტიან ფორის ახალი სისტემა, ჩემის აზრით, უფრო მესამეს, ე. ი. ჰუმანური იდეების ეთანხმება; მხოლოდ განსხვავება ის არის, რომ სებასტიან ფორის თავისი იდეალი ჩვენთვის დღეს წარმოადგენელი მდგომარეობა, ადვილი ასახლებულია და განსახორციელებული ჰგონია.

*) L'oeuvre sociale № 5, 6. 1895 წ. *) Autorite ou Liberté.

რი იზრამო საქალებო უმაღლესის სასწავლებლის დაწესებისთვის რუსეთში. რუსეთის ყველა დიდ ქალაქში დასწესებული სკოლის მოსახსენებლად პანაშვილები იქნა გარდახდილი.

ნარკვევა (ქურობა-გაუთქობდა).

გან. ნოვ. ვრემ. ამბობს: სტამბულისა და მის თანამდებარე უფლად დემოკრატობა ბულგარია რუსეთისათვის ვარაუტის გარდაქმნით და ამხანაგობა სთავის გამოტოვებით, ხოლო სომხებს ჰყოთ გარდაქმნის ისტორია თავისი საწვავლებლის საშუალებით. ამ საწვავლებლებში მოქაფებს ასწავლიან გასაცარის ისტორიას, ისტორიას, რომელიც მოთხრობილია, ვითომც მთელი მტრე ახია (!) ოღვისაც სომხებს ეკუთვნის, ამ ისტორიაში მოთხრობილია სომხების გამოხიერილი მღვდელ რა ხანაანების უწევდნენ მთელს საქართველოს, რომელსაც თუ მისარწობს სომხები არა ჰყოლიდნენ, დღე-მისის პერიოდამდე მივლიდა ოსმალთაგან. ეს პანაშვილი, როდესაც სომხებს დაეფარებოდა ხანისათა, ოსმალთა და ჩრტუქით ბრძოლს შემსესიდან უმაღლესი საქართველო, რომელიც ბოლის მადლი იტოვებს ტოლისში სახლებისა და ადგილმამულების შესყვდით და შევანებით.

თუ ყველა საწვავს სომხების სასწავლებელში ასეთის სისწორით და სიმართლით ასწავლიან, როგორც ისტორიას, თანამად უნდა ითქვას, რომ სომხების ახალ-თაობა საგანგებო სწავლით ილიტურება სამშობლოსათვის სისიქედულიად.

შსსომეთის წარწერი ახაბაში.

გან. რუს. ინვალდის მოქმედს საუკუნოვან ცნობაშ შესახებ გეგმანაისა და საფრანგეთის ჯარისა; გერმანიას ჯარის-კაცი უფრო მჯანის ჰქვეყდებას, ვიდრე საფრანგეთის ჯარისკაცი, მაგრამ ეს უკანასკნელი სამაგა-

იმევე ზალაში; ერთს მათგანს უნდა ყოველად უსათუოდ, რომ კარი დაკეტული იყოს, მეორეს-კი წინააღმდეგ ვადგენით უნდა, რომ ეს კარი გაღებული იყოს, ამხანაგობა მდგომარეობაში ამ ორი კაცის შერიგება ნამეტანი საწელი იქნებოდა, რომ ამ დროს მისევე კაცი არ გამოიღვიფროს, რომელიც ამ ორ მომხმუბარის მორიგებას სცილობს რამე საშუალებით და ამ ასე უნებნა მოქმედებდნენ, ბატონებს, ამ აკლავთ ერთ მეორეს თავს, ჩემ მოვავს ხერხებ ისე, რომ კარი არც დაკეტული იყოს და არც გაღებული; ან ერთსა და იმევე დროს დაკეტული იყოს და გაღებულიც. ამ საზოგადან ადვილად მიხედებით, რომ ერთი რეაქციონერია, რომელსაც უნდა უთუოდ აწუქო წეს-სამართლებად დიდცვის, ავტორიტეტი გააფრფოს; მეორე — ანარხისტია სრული მოწინააღმდეგე და მესამე — შუა კაცი, რომელსაც უნდა ამწოდებდეს შესწავს და არც უამაფური დასწავს — სოციალისტი. ამ შედარებით, რომელიც მე, კოტა არ იყოს, აქ დავამხანაგო, ადვილად გეხატებათ სახეში მონადელო სამი დასის ერთმანერთ შორის დამოკიდებულება. ესლა შევედგით თვით მის ხალ თხზულების წინაარსს.

რადწინიმე წელიწადი მას აქეთ, რაც გამეტამ უშობრად და დინჯად წარმოსიქვა, რომ სოციალური სახატება არ არსებობს ჩვენში, მაგრამ

როდ მარდა და გუფიფისა. რაც შეესება მათს შესახებ, საფრანგეთში უფრო კარგად ინახება ჯარის-კაცის, ვიდრე გერმანიაში. იფანგება უფრო მეტს ზრუნვან, რომ ჯარის კაცი შეიერ არ წყადეს მანერებზედ არ როდ დაბრუნებას. ამას-სწავლიან, მისად დასწავს საშუალო. იფანგებას არტოლეარა უფრო მამანა და ხელაუწრად გასწვობა-ოდა, ვიდრე გერმანელებს. იფანგება ომის დროს არ ურადებათ მტრების ტყეას, ხოლო გერმანელები კი უფრადს დონისსაქვას სმარბენ, რაც შედეგად გარე საფარა მოქონს. დიდს ურადლებას აქევენ გერმანიაში ზღვრევე მუშევე ჯარს; ისინი მისდევენ მოწინავე რაწმეს განაერის ნადავით, მჭედრო რავით. გერმანიას ჯარის ერთს საყვერადლებო თვისებას შედეგის სიმედევე, სიწინარე, რასაც საფრანგეთის ჯარი მოკლებულია. ამასთანავე გერმანელები თვითოვერად თთავის სოლას უფრო ამყობანებენ, ვიდრე ურევედ თთავის სოლას. გერმანელა ჯარის-კაცი უფრო განაერის ნადავს სდეგას, ვიდრე იფანგეს, ხოლო ეს უკანასკნელა უფრო სწრაფად დასას, ვიდრე მარტედა. გერმანიას ჯარი მე ხატარბას ნელის ნადავით იწვევს, ისეებებენ შუა გზაზედ, მერე ნადავს უმატებენ და სიმედევით მიდან დანაშორად ზღვრევენ. საფრანგეთის ჯარი არ რავად მიდის მე ხატარბას დროს და სდედალებს, რომ რავსა და რავს შუა მისმიდა იყოს რავსიწილი, მათა ჰქმნა თავისუფლად ამუშაოს. ცხტოსანსა ჯარი საფრანგეთის სულონა, ხოლო, როგორც მქმანდა მეომარა — გერმანელებს საუკეთესოა აჩაან. მანერებებს დროს გერმანელებს ორი ჰქარესტატო ჰქმნდათ, იფანგებას ერთი. გერმანელები გულოსაგებას იდელებს დროს იფანგებზედ ნადავლებს მხარობანენ. რაც შეესება წეს-რავის დაცვას, გერმანიას ჯარი სასადგამოთა მ შემოსევესა. გერმანელა ოფიცერი მე-შობს, სწამს და იმისებ წეს-რავზედ.

მედიდს დროსაც-კი ავი ჩანეულია, იდელები შეგრული აქვს და სხვადა სხვა, საღამოს უფრადობას აძლევს და ოსრადობას უფრადობას აძლევს. ერთი სიტყვით, ის უფრადობის ოფიცერი — ჯარის-კაცია. საფრანგეთის ჯარისა ისე უფრადობის არ დაქვს; რაც შეესება საღამოს მიტეხს, ისინი მისდევენ, მაგრამ ისე-კი არა, როგორც გერმანელებს. საფრანგეთში ჯარის-კაცი უფრო ხელს სდეგას ოფიცერთან, ვიდრე გერმანიაში.

სიტყვით, ინგლისის მთავრობას გარდასწავილი აქვს, რომ, თუ ოსმალეთი დავალებს რეფორმების მოხდენის, მაშინვე გემბედგან ჯარის გადასახმს ოსმალეთის ტერიტორიაზედ. ამბობენ, ინგლისის მთავრობას იტალიისთვის უთხოვია დანაშობება და იტალიის მთავრობას სრული თანხმობა გამოუცხადებიაო.

ოსმალეთი იმევე გავრცელების სიტყვით.

ოსმალეთის ოფიციალური პრესა ამ შეიღებს ოსმალთ და არწმუნებს, რომ სულთანს მხოლოდ მაშხადინათა კეთილდღეობა და ბედნიერება სურს. გავრცელების ამგვარის ლაღდის მიუხედავად, ოსმალეთი გამარზება სულთანის წინააღმდეგ დღით-დღე მუშაობს. შესაძლებელია სულთანის შეშინდეს ხალხს გარბარებას და შესევალოს თავისი აზრი რეფორმების შესახებ, რაც, უმეტესია, უფრო არცე-არცე პოლიტიკურს მდგომარეობას აღმოსავლეთში.

ფიქრით-მე არის ბიძა-შვილი ლი-ფენის გუბერნატორის ნაფუ-ფაშის

ცხოვრებისა, როდესაც ავად შეიქცეა, ამ სიბერე მოუწევს მოგახსოვროთ ისე, რომ არა კვდებოდეს ადამიანი სიმშობის გამო, ამ და თავს არ იკლავდეს ყოველსავე საშველად იმედ-აღებულზედ დავალოთ კაბილისტებს გაუზონ თავის მოგებიდან ნაწილი თავის მუშებს, ურამოლებითაც მას საქმის წარმოება არ შეუძლიან ამ ეგებ საქმი იმაშია, რომ მიკეთს სრული თავისუფალი სამაქმელი ას-პარზი ყოველ ადამიანს განურჩევლად სქესისა; ამ დავებშიათა ყოველ კერძო ადამიანს ერთნაირი სახალხო კრედიტით, დავისნათ გავიყვებულ-ოსი კაბიტორისთვის უღმერთო მოთხოვნებისაგან. მეფეთ ხელში სოფელ მიწის მუშებს და ქალაქის ყვერთებულ მუშებს საზოგადოებას ყოველივე საშუალება და მამონები, რომლებიც ნებს მისცემენ გვერდი აუხვიონ პატრონებს და მიწის მფლობელებს; რე ეცდებიო, ამბობს ავტორი, მაშინიარად ვაგარჩიო ეს სხვა-და-სხვა ანარი, ავწონ-დავწონო და მოკებნო მათი ღირსება-ნაკლებევენბაო.)

(შედეგი იქნება.)

მე აქ არ ვებებო ამ ადგილს, სადა ავტორი სხვა-და-სხვა მწერლების აზრს კრიტიკულად არჩევს და არადევს.

უცხოეთი

ინგლისი. „ღალი ბრინჯი“-ის სიტყვით, ინგლისის მთავრობას გარდასწავილი აქვს, რომ, თუ ოსმალეთი დავალებს რეფორმების მოხდენის, მაშინვე გემბედგან ჯარის გადასახმს ოსმალეთის ტერიტორიაზედ. ამბობენ, ინგლისის მთავრობას იტალიისთვის უთხოვია დანაშობება და იტალიის მთავრობას სრული თანხმობა გამოუცხადებიაო.

ოსმალეთი იმევე გავრცელების სიტყვით.

ოსმალეთის ოფიციალური პრესა ამ შეიღებს ოსმალთ და არწმუნებს, რომ სულთანს მხოლოდ მაშხადინათა კეთილდღეობა და ბედნიერება სურს. გავრცელების ამგვარის ლაღდის მიუხედავად, ოსმალეთი გამარზება სულთანის წინააღმდეგ დღით-დღე მუშაობს. შესაძლებელია სულთანის შეშინდეს ხალხს გარბარებას და შესევალოს თავისი აზრი რეფორმების შესახებ, რაც, უმეტესია, უფრო არცე-არცე პოლიტიკურს მდგომარეობას აღმოსავლეთში.

ფიქრით-მე არის ბიძა-შვილი ლი-ფენის გუბერნატორის ნაფუ-ფაშის

ცხოვრებისა, როდესაც ავად შეიქცეა, ამ სიბერე მოუწევს მოგახსოვროთ ისე, რომ არა კვდებოდეს ადამიანი სიმშობის გამო, ამ და თავს არ იკლავდეს ყოველსავე საშველად იმედ-აღებულზედ დავალოთ კაბილისტებს გაუზონ თავის მოგებიდან ნაწილი თავის მუშებს, ურამოლებითაც მას საქმის წარმოება არ შეუძლიან ამ ეგებ საქმი იმაშია, რომ მიკეთს სრული თავისუფალი სამაქმელი ას-პარზი ყოველ ადამიანს განურჩევლად სქესისა; ამ დავებშიათა ყოველ კერძო ადამიანს ერთნაირი სახალხო კრედიტით, დავისნათ გავიყვებულ-ოსი კაბიტორისთვის უღმერთო მოთხოვნებისაგან. მეფეთ ხელში სოფელ მიწის მუშებს და ქალაქის ყვერთებულ მუშებს საზოგადოებას ყოველივე საშუალება და მამონები, რომლებიც ნებს მისცემენ გვერდი აუხვიონ პატრონებს და მიწის მფლობელებს; რე ეცდებიო, ამბობს ავტორი, მაშინიარად ვაგარჩიო ეს სხვა-და-სხვა ანარი, ავწონ-დავწონო და მოკებნო მათი ღირსება-ნაკლებევენბაო.)

ფიქრით-მე არის ბიძა-შვილი ლი-ფენის გუბერნატორის ნაფუ-ფაშის

ცხოვრებისა, როდესაც ავად შეიქცეა, ამ სიბერე მოუწევს მოგახსოვროთ ისე, რომ არა კვდებოდეს ადამიანი სიმშობის გამო, ამ და თავს არ იკლავდეს ყოველსავე საშველად იმედ-აღებულზედ დავალოთ კაბილისტებს გაუზონ თავის მოგებიდან ნაწილი თავის მუშებს, ურამოლებითაც მას საქმის წარმოება არ შეუძლიან ამ ეგებ საქმი იმაშია, რომ მიკეთს სრული თავისუფალი სამაქმელი ას-პარზი ყოველ ადამიანს განურჩევლად სქესისა; ამ დავებშიათა ყოველ კერძო ადამიანს ერთნაირი სახალხო კრედიტით, დავისნათ გავიყვებულ-ოსი კაბიტორისთვის უღმერთო მოთხოვნებისაგან. მეფეთ ხელში სოფელ მიწის მუშებს და ქალაქის ყვერთებულ მუშებს საზოგადოებას ყოველივე საშუალება და მამონები, რომლებიც ნებს მისცემენ გვერდი აუხვიონ პატრონებს და მიწის მფლობელებს; რე ეცდებიო, ამბობს ავტორი, მაშინიარად ვაგარჩიო ეს სხვა-და-სხვა ანარი, ავწონ-დავწონო და მოკებნო მათი ღირსება-ნაკლებევენბაო.)

(შედეგი იქნება.)

ფრანკო-კუხის, რომელიც იყო დირექტორი ვარეშე საქმეთა სამინისტროსი. ესა იგი დიანიშნა რედაქციის კომისარა სომეხეთში რეგორ-შენის შემოსაღებად. ფრანკო-კუხთა საგვარეულო ავლავდენ არის ვაღ-მოსული. მამა ფეტი-ბეისი იყო პირველი გუბერნატორი ლივანისა. უფროსი მამა ფეტი-ბეისი ნევის-ბეი იყო მდივანი ოსმალეთის დეპანის პეტრბურგში. მეორე მამა ფეტი-ბეი ტფილისში ოსმალეთის კონსულად მსახურობდა. ყველა მშენს ვეროპო-ლი განაწილება მიუღიოთ და სტამ-ბოლში მათ პატივსაცემენ როგორც კრიტიკანნი, ისე მამაინანი. მათ პატივსაცემდა ვარეთეე საფრანგეთის დესპანიც სტამბოლში, და საფიქრებელია, რომ ფეტი-ბეი კომისარად მარანგეთის ერისი კამ-ბონის შემწეობით დიანიშნა. რად-განც ფეტი-ბეი როგორც სარწმუნო-ნოეთი, ისე ერთგვებით არ ეკუთვნის არც ერთს ოსმალეთის ქვეშევრ-დომ ერს, ამიტომ საფიქრებელია, მისი მოქმედება სწორე და სამარ-თლიანი იქნება.

რაც სტამბოლში ამბობება სწორ-მოტეს, სულ 189 სომეხი მოუკლავთ, იმათგან 7 ქალია; დასჯილი 30. ვეროპოელები უნებლად გადარჩენი-ლან.

საზრუნავითი. ლილი შესდვა კომიტეტი, რომელსაც დავალი პასტერისათვის ძველის დადგმა. გან-სვენებულმა მეცნიერმა პირველად ლილი დაიწყო თავისი შესანიშნავი გამოკვლევანი დუილის შესახებ. კომიტეტი შესდგმა მეცნიერთაგან დაჯობა მარწყველის წარმოა-დგენელთაგან. კომიტეტი ხელის მო-წერით ავროვებს თანხას.

იპაონია. ანა. ვრ. -ს სიტყვით, წელს შესრულდება 25 წელიწადი, რაც იპაონიაში მართლ-მადიდებელთა მისისა დაწესდა. იპაონიაში ახლა 25 ათასი მართლ-მადიდებელია და 34 ეკლესია.

კუბა. მიუხედავად იმისა, რომ ესპანის მთავრობა არავითარს ლო-ნისიძებს არ ზოგავს კუბის დამშვი-დებისათვის, აჯანყებულთა საქმე, ვინ-სიანის სიტყვით, ჩინებულად მიი-ღეს, აჯანყებულთ დიდი იმედი მიეცათ გამარჯვების მას შემდეგ, რაც აფე-რიკიდან დიდ ნიეთიერსა და ზე-ნობრივს დახმარებას უჩვენენ. ამერი-კიდან კუბელთ მოულის ფულიც და იარაღიც ამას წინად არგენტინი-დან გაიროც მიაშველეს. შერთებულ უტარების სხვა-და-სხვა ქალაქებში მითხრები შესდგა, რომლებსაც დადგენილება მოახდინეს; რომ კუბა დამოუკიდებელ ქვეყნად იქმნას აღი-არებული. მადრიდის ვახუთების სიტ-ყვით ზრახვილის მთავრობას განზ-რახვა აქვს იგივე მოცილილურად მოითხოვოსო.

იბალი. გარდაიცვალა გამოჩე-ნილი იტალიელი პუბლიცისტი, მეც-ნიერი და პოლიტიკური მოღვაწე რუჯიერი ბონგი. ბონგიმ მეტად ბევრი და ნაყოფიერი შრომა გასწია თავისი სამშობლოსათვის. ჯერ რო-

გორც პროფესორი, ის სთარგმნიდა და ჰხსნიდა ბერძენთა ძველს ფილო-სოფიებს—პლატონს, არისტოტელს და პლუტარხს და სხვა-და-სხვა უნი-ვერსიტეტებში ასწავლიდა, როგორც პუბლიცისტი, მან დაარსა რამდენიმე ცნობილი პოლიტიკური გა-ზეთი. 1860 წლიდან დემუტე-ტი იყო პარლამენტში და მე-სამი-ცდათე წლებში სერო განა-თლების მინისტრადაც. ბოლო დროს ბონგი მეტად ცდილობდა საფრან-გეთისა და იტალიის დაკავშირებისა-თვის და ამ საგნის განსახორციელებ-ლად „სახოგადოებას“ ეი შეადგინა.

სასარგებლო ცოდნა.

გართობავა რთავრად სხვა-ფეხს და წრდი-ფეხს სპონდისათვის საუ-კეთესო საკვები საშუალება. სოფლის მეურნეთა საყურადღებოდ მოიყვანეთ აქ ვირარის ხალს გამოკვლევას, რომელიც მას პარისის სამეცნიერო აკა-დემიის ერთ სტომამზედ წარუდგენია და რომელიც შეეგება იმას, თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს კართო-ფილს, როგორც საქონლის—ხარე-ბისა და ცხვრების—საკვებს საშუალებ-ბას. წარსულს წელს რამდენჯერმე სცადეს ეს საშუალება ზოგიერთა ჯაშის ხარებსა და ცხვრებზედ. სა-მოცდა-აიის დღის განმავლობაში ხარებს აღდგენენ 25 კილოგრამს (ფუთ-ნახევარს) მოხარშულს კართო-ფილს, 3 კილოგრამს (7 1/2 გირვან-ქას) დაქრილს თივას, რომელსაც ცოტა მარისაც მიუმატებდნენ ხო-ლმე, და 6 კილოგრამს (15 გირვან-ქის ოდენა) ჩვეულებრივს თივას. ცხვრები ორად გაჰყვეს; ამათგან ერთი ნაწილი მთელს სამის თივს გან-მავლობაში ჩვეულებრივის ჯერის გარდა თვითოეული იღებდა 10 კი-ლოგრამს (25 გირვანქას) მოხარ-შულს კართოფილს, ხოლო მეორე ნაწილს აღდგენენ ამდენსავე კარ-თოფილს, მხოლოდ მოხარშულს. და აი, შემდეგ რანირად იმოქმედა ამ საქმეში: ყოველ-დღე თვითოე-ულს ხარს ემატებოდა 2 1/2 ლიდან 5 გირვანქამდე სიმძიმე; დასასრულ აღმოჩნდა, რომ ყოველს ხარს მოე-მდინა თვითოეულ ას კილოგრამს ჩვეულებრივ სიმძიმეზედ 10 ლდან 15 კილოგრამი. ცხვრებმა-კი ასეთის ცდის შემდეგ 3 კილოგრამზედ 44 იმეტეს. მაშინ როდესაც ჩვეულებ-რივის საქმლის მიღების დროს ას კილოგრამზედ ხარები 50 კილო-გრამს მატულობდნენ, მოხარშულ კართოფილით გასუქებულები 60 და 62 კილოგრამს მატულობდნენ. ასე-ვითვე განსვავება შეიძინეს კართო-ფილით გასუქებულ ცხვრებსაც. ვარ-და ამისა, ვირარის სიტყვით, მო-ხარშულის კართოფილით გასუქე-ბულს საქონელს შესანიშნავი კარგი და გემრიელი ხორცი თურმე აქვს.

ბ ი ბ ლ ი მ რ ა ზ ი ა.

მოგვივია ბ. ალ. ხახანაშვი-ლის ახალი ბროშურა რუსულს ენა-ზედ „Грузинския рукописи Гумян-цевскаго музея“ (ქართული ხელთ-ნაწერები რუმინ-ცევის მუზეუმში). რუმინ-ცევის მუზეუმში 15 მეტი ქართული ხელთ-ნაწერი ყოფილა. მე-

ტად საყურადღებოა ხუთი ეტარ-ტზედ ხელთნაწერი XII—XIII საუ-კუნისა და ერთი ვარიანტი ქართუ-ლის მატინისა. ბროშურაში აღწერილია დაწერი-ლებით ეს ხელთ-ნაწერები.

ღებუბა

(რუსეთის ღებუბათა სააგენტოსგან).
15 ოქტომბერი.
პარისი. კამათი, რომელიც გამო-იწვია პარლამენტში კარისს მუშათა შეთქმულობამ, დასრულდა მით, რომ პარლამენტმა 280 ხმის უმეტესობით წინააღმდეგ 188 ნდობა გამოუცხადა მთავრობას.

კოსტანბოლი. სულთანმა ინგლისის ელჩს ვანცუხადა, რომ უფროდ განახორციელებს რეფორ-მათა პროექტს. მთავარ-ვეზირმა იგივე განაცხადა. მთავრობის ცნობით, მშვიდობი-ობა სუფევს აზიის ყველა ვილაი-ეტებში, გარდა პარაზის ოლქისა.

ბუხარასტი. მთავარ-მინისტრმა სტურძამ საჯაროდ გამოაცხადა, რომ ახალი სამინისტრო რუმინის ვარეშე პოლიტიკას არ შესცვლის.

მებინი. სკუთარაში შეტყობა მოხდა მამაინათა და ქათოკეთა შორის. რამდენიმე კაცი მოკლუ-ლია და დაქრილი.

აღენი. ამბობენ, რომ ნეფუსი მე-დენივი მოიკვდარაო. რას-მალკონენსი მოლაპარაკება აქვს იტალიელებთან.

იომკაპა. იაპონიის ვახუთების სიტყვით, კორეის ელჩად ნაყოფი მიურა და იაპონიის სხვა მხებელნი იაპონიაში დაბრუნებისთანავე დაუ-ტრუსალებითა.

16 ოქტომბერი.

მებარაზური. დიდი მთავარი მი-ხელი ნიკოლოზის ძე დაბრუნდა სა-ზღვარ გარეთიდან. სტატ სერკეტარი ლურჯოვა გა-დაყენებულ იქნა შინაგან საქმეთა მი-ნისტრის თანამდებობისაგან და დი-ნიშნა მინისტრთა კომიტეტის თავ-მჯდომარედ. დანარჩენი წოდება და თანამდებობა არ ჩამოართმევია, ამა-ნაგი შინაგან საქმეთა მინისტრისა გორამიკინი დანიშნულ იქნა შინა-გან სამინისტროს მმართველად.

„ნოვოსტა“ ამბობს, რომ შინა-გან საქმეთა, ფინანსთა და სასუფ-ფოლო საქმეთა სამინისტროები სდუფ-ვილიანად არჩევენ ამ ემად კანონს მეგზუშობის შესახებ. შინაგან საქმეთა სამინისტრო შე-თანხმდა ფინანსთა და სასუფოლო საქმეთა სამინისტროებთან, იმის შესა-ხებ, რომ სამართალში იყვნენ მიტე-მულინი მოსკოვლენი მეგზუშენი, რო-მელნიც ვარდა ვირარის სარგებლობას, შესანახად საქონლისა აღდგენებდნენ უმეტესს 12% ფოთი. საქონლად იქ-ნა ცხობილი, რომ მომრიგებელ მო-სამართლეთათვის შემუშავებულ იქ-ნას განსაკუთრებული ინსტრუქცია ამ საგნის შესახებ.

ვლადიმოსტოპი. სეულიდან იუ-წყებიან, რომ მეფემ არჩია მეორე დიდოვანი და გამოაცხადა თავი იმ-პერატორად. სახელმწიფოთა შორის მაღდენელმა პროეტოცა ვანცუხ-დეს. მეცნიერ პრინცი ვეროპასა და ამერიკაში მიგვზავარება საგანგებო დესანად.

ლონდონი. ოსმალის საელოო აცხადებს, რომ „სტანდარდის“ ამა-ვი, ვითომ ოსმალთა რევოლუციო-ნერები დაქერილ და მერე ზღვაში დაჩრდილ იქნენ—ტყეული არისო. კონსტანტინოპოლიდან იუწყები-ან, რომ ერცინგინში წესიერება აღდგენილია. ფორმოზიდან იუწყებიან, რომ ია-პონიელებმა ტაივანულ დაიპყრეს.

განცხადებანი

მირეული კერძო სამკურნლო ექიმის ნავსარდინისა (კუკაში, კარანოვის ძველს პირდაპირ) ავადყოფილ იღებენ ექიმნი ყოველ-დღე, კვირა დღეებს გარდა. დილაობით:
ბ. ა. ნავსარდინი, 11—12 საათ. იმათ, ვისაც სკირს: სნეულენანი სახი-რურეთი, ვენერიული და სიფილისი.
გ. მ. ჩაქაიანი, 9—10 საათ. სნე-ულენანი: თვალისა, შინაგანი და ნერ-ვეისა.

ქმ. ქალა ა. ა. სარაკან შერ-ბანისას, 10—11 საათ. ანულებანი: დედათა სქესისა და შინაგანი.
ო. ფ. პრატსკანია, 12—1 საათ. სნეულენანი: ყურ-სა, ყელისა, ცხვირისა და გულ-მკერდისა.
ბ. ზ. კანაშკანია, 1—1 1/2 სა-ათ. სნეულენანი: შინაგანი და ბა-ვიშვიებისა.

საფლობათობით:
ა. ფ. პრატსკანია, 5—6 საათ. შაბათს, ხუთშაბათს და შაბათს.
ბ. გ. გუჩკო, 6—7 საათ. სნე-ულენანი: სიფილისი, ვენერიული, ში-ნაგანი და კანისა.

ბ. ა. ნავსარდინი, 7—7 1/2 სა-ათობის.
ბ. გ. გუჩკო. გამოიკვლევს ქიმი-ურად და მიკროსკოპითადად შარსს, ნახევლს, სისხლს, რქეს და სხვ. რქევა-დარგობს და რქევისა და შარის ფსი ათი შურის; ფსი კონსილიუმის და იპერაკობისთვის—მორგებთ. სამკურნა-ლოს საწოლიც აქვს ავადმყოფთათვის. დაქრტორა სამკურნალოსა დაქრტო-რა შეადგინას ნავსარდინი. (857—1468)

დაიბეჭდა და ისყიდება წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზო-გოების მადგონათა
სსსსსსსსსს
მეფე გიორგისა
ალწერილი
ზღატონ იოსელიანის შიერ.
გამოცემა ზ. ქიქინაძის.
შპსი მართი მამითი.

ახლოდ გამოვიდა გასასყიდად
ჩინიკა პულ-გელა
(ათას სურათით)
ნათარგმნი გ. იოსელიანის-მიერ გამოცემა ზ. ჩაქაიანისა წიგნი მადგონათა.
ისყიდება იმევე წიგნის მაღაზიაში ფსი წიგნისა 50 კაპ., ვინც ა-გვებმლიარზედ მეტს იყიდის ნა-დლ, წიგნი დათმობა 40 კაპ.
(5—5,—2)

სსსსსსსსსს
შეიდთა ყრმათა ეფესულითა თარგმნილია მ. შარასის მიერ გამოცემა მ. შარასისა და ახლ. სტამ-ფსი ერთი მკურნი აქვს:
წერა-კითხვის გამავრცელებლისა, ქარ-ველია ამაზაგაბისა, გორკურის წიგნი მაღაზიაში და გამომცემელთავე სტამბაში
ოზურგეთს. კ. თავართქილაძესთა სამხრდავსა. ბ. გულიშვილთან ქეთასში. წერეთლისა და ბეგენ-იშვილის მაღაზიებში.
თელავში. ი. იმერულიშვილთან.

ახალი გამოცემანი:
საქმარეული
ქართულ და ევროპულ საქმ-ლებისს
მეორე გამოცემა
ახლად შეკმუებული და შესწორ-ბული. შიგ მოთავსებულია ათასა დე დარბეგბა სხვა-და-სხვა საქმელა-მის მოსამადებლად და სარგოცა შესანახად.
ფსი მამითი ნახმარი.

ქართველთა ამაზაგაბის გამო-ცემა.
ალ-მაცხად-ხანის
შეისყვება კ. ტელიოსში,
თ. ალ. შახანაშის ძის ჯ. მ. ბალიანისა.
ფსი 25 კაპ.
იყიდება ამაზაგაბის კოსკოში.

დამანოზი ისაქ იორდანაშვილი გულ-მუშეხარედ აც-ნობებს ნათესაებს და ნაცნობებს, რომ 23 ამა ოქტომბერს, ქლაქ ტრენის ტაძარში, გარდახდოლ იქნება წიგნა გარდაცვა-ლებულის მისი მუდლის **605181**.
(1—1951—1).

ქს. სიღონი სოლომონის ასული თამარკოპიანი, ქს. პელაგია ივანის ასული, ჰვირი ტახიძისა და შვილი პირ-ველისა გულითადის მუშეხარე მუშეხარე ნათესავთა და ნაცნობთ გარდაცვალებას პირველი მუდლისა თვისისა, ხოლო მეორე სო-თისა თვისის **თამ. მიხილ თამარკოპიანისა** და სთხოვენ მოზარდნენ მიცვალებულის პანაშვილზედ დასაწერებლად დღეს, 17 ოქტომ-ბერს, გარდაცვალებულის საკუთარს სახლში, მეორე თუმანოვის ქუჩაზედ, საღამოს 6 სათზედ.
18 ოქტომბერს მიცვალებულს წაასვენებენ ქვემო-ხეითში, მამა-პაპიკოს სასაფლაოზედ დასა-კრძალავად.
(—1—).